

4. Treće je ishodište glazbenog života bila novosagrađena župska crkva sv. Terezije Avilske (1763.). Dobivši pet godina kasnije i orgulje (1768.), ona se — koliko je to bilo moguće zaključiti — do kraja stoljeća nije intenzivnije utkala u tadašnja glazbena strujanja u gradu. Danas registrirane glazbene knjige u inače vrlo bogatoj župskoj knjižnici upućuju, naime, na to da je glazbena komponenta unutar crkvenih zidova u to vrijeme imala isključivo pratilačku funkciju u pojedinim liturgijskim obredima.

5. To su rezultati najnovijih istraživanja požeškog glazbenog baroka. Izrastao iz svodenosti glazbene komponente na isključivu pratnju liturgijskom činu u župskoj crkvi, iz franjevačkih zvučno svjesno skromnih nastojanja prema ondašnjoj glazbenoj aktualnosti i iz raskošnosti Kole-

gijskog vokalno-instrumentalnog muziciranja — on se u konačnoj sintezi slijeva u jedinstvenost začuđujućih razmjera. Premda zasad, a možda i zauvijek, ne može Sv. Rozalii panormitanskoj djevičici A. Kanižlića i skladno oblikovanom gradskom trgu dodati bar jednu opipljivu dokaznost, požeški glazbeni barok i s podacima koji ga danas dokumentiraju traje kao ravnopravan sudrug književnog i likovnog baroka u ovom gradu. Ostvarujući nužnu treću dimenziju umjetnički cjelovitom afirmiranju same epohe u ovoj sredini, on je istodobno obogaćuje i na mnogo širem području. A to je zaista vrijedna i važna činjenica u dosad još uvijek nedovoljno istraženoj kulturnoj povijesti ove zemlje i ovog naroda.

(Nastavit će se)

Usporedba njemačkih i hrvatskih crkvenih popjevaka

Mato Leščan, Frankfurt

(Svršetak)

Još jedan vrlo poučan primjer je pjesma 594 *Maria dich lieben*. Prijašnji njemački tekst je glasio *Mein Herz sey zufrieden* (vidi Bäumker). Po njemu je tekst protestantskog porijekla. Donosim stariju melodiju (Pr. 23a):

PR. 23a

Mein Herz sey zu-frie-den, be-trü-be dich nicht!
 Ge-denk das zum Be-sten, dir al-les ge-schick!
 Wenn dir was be-geg-net, Obs Un-glück ghich re-gnet, Bald
 schei-net die Sonne mit fröh-li-gem Schein, Drum
 sey nur zu-frie-den, dein Trou-ren stell ein.

zatim noviju melodiju (Pr. 23b):

PR. 23b

Ma-ria dich lieben ist all-zel mein Sijn;
 dir wurde die Güte der Gna-den ver-liehn;
 du Jungfrau auf dich hat der Geist sel-ge-senkt, du
 Mutter hast uns den Er-lö-ser ge-schenkt.

Iz ove pjesme su se kod nas razvile dvije melodijske i tekstovne varijante. Prva sličnija varijanta je poznata kao međimurska božićna popijevka (zapisao dr. Vinko Žganec). Tekst glasi: (Pr. 24)

O kakva to svetlost s kom Betlem gori,
 glas čuden z veseljem po zraku zvoni:
 Čast Bogu v visini, mir ljudem v nizini,
 v radosti, v radosti to vsaki kriči.

PR 24

O kakva to svetlost s kom Betlem go-ri? Čast Bo-
 Glas ču-den z ve-sel-jem po zra-ku zvo-ni.
 Gu vri-si-ni, mir lu-dem vi-zi-ni, vra-do-sti
 vra-do-sti to vsa-ki kri-či.

Budući da su u Međimurju živjeli i protestanti (pogotovo među mađarskim klerom), nije isključeno da su oni uveli ovu melodiju. Njoj slična varijanta je druga popijevka, koja se može pjevati i na latinski tekst (*Omni die dic Mariae mea laudes anima*) i na hrvatski (*Danak svaki Božjoj Majci dajmo hvalu, dajmo čast*). (Pr. 25)

Lat. *Qui di-e de Ma-ri-ae ma-las a-ni-ma;*
e-jus ga-ra-ni-us fe-dra co-le-de-vo-fis-si-ma.
 Hrvat. *Danak svaki Bogoj Majci doj-ma hva-lu, daj-mo čas!*
u-paj-na se u nju moćnu ova-ju da nas mol-bun spa-sit.

Con-ten-pla-re al-mi-ra-ra a-jus cel-si-tu-di-nam.
 Sve-te rja-ne-se ur-li-ne, koja su jg rje-sa kras,

Die fe-li-com Ge-ni-tri-um de-be-a-tan Vir-gi-nem!
 ne-ča bo-gu u vi-si-ne ka-o u-zor va-de nas!

Tu sam pjesmu čuo od isusovaca, dok sam pazio gimnaziju u sjemeništu u Zagrebu. Pjevali smo je uvijek, kad smo obilazili marijanske crkve u oklici Zagreba (Remete, Sljemenska kapelica itd.). Kako su isusovci došli do te melodije, nije mi poznato. Međutim, mnogi od njih su studirali u Njemačkoj filozofiju i teologiju. Nije isključeno da su tamo naučili i tu pjesmu i prenijeli je k nama.

A sada da prijedem na praktičnu primjenu gore izloženog materijala:

Na zajedničkim misnim slavljinama Nijemaca i Hrvata često je neprilika, što pjevati, a da bude prihvatljivo jednima i drugima. Radi lakšeg snalaženja napravio sam malu tabelu iz koje se odmah mogu vidjeti slične pjesme.

ADVENTSKE:

- Br. 116 (*Gotteslob*): *Gott heil'ger Schöpfer = Nebesa stvorče zvjezdanih*, br. 94 (Hrvat. crkvena pjesmarica)
 Br. 580 (*Gotteslob*): *Ave Maria* = br. 98 *Evo ide čas* (HCP)
 Br. 581 (*Gotteslob*): *Ave Maria klare* = *Zdravo bu-di Marijo* (sve starije pjesmarice)

BOŽIĆNE:

- Br. 143 (GL) *Nun freuet ihr Christen* = br. 307 *O dođite vjerni* (HCP)
 Br. 145 (GL) *Stille Nacht* = br. 306 *Tiha noć* (HCP)

KORIZMENE

- Br. 160 (GL) *Bekehrte uns* = 138 *Pogledaj Gospodine* (HCP)
 Br. 179 (GL) *O Haupt voll Blut und Wunden* = *Pred tobom padam nice* (Virgini Matri)
 Br. 181 (GL) *O hilf Christe* = br. 146 *Narode moj ljubljani* (HCP)

USKRSNE:

- Br. 213 (GL) *Christ ist erstanden* = br. 184 *Isus je uskrsnuo* (HCP)
 Br. 216 (GL) *Singt das Lob* = br. 179 *Žrtvi uskrsnici slavu* (HCP)
 Br. 224 (GL) *Vom Tode heut* = br. 185 *Gospodin slavno uskrsnu* (HCP)

DUHOVSKE:

- Br. 240 (GL) *Veni Creator* = br. 193 *O dođi stvorče* (HCP)
 Br. 832 (GL) *Wahrer Gott* = br. 192 *Dođi Duše presveti*

Napomena: Ovdje se radi samo o sličnoj melodiji, dok je tekst njemačke pjesme uskrsnog sadržaja, a hrvatske duhovskog.

PJESME ZAHVALNICE:

Br. 257 (GL) *Grosser Gott* = 254 *Tebe Boga hvalimo* (HCP)

MISA:

Br. 405—409 (GL) (*De angelis*) = str. 334—338 (HCP)

TJELOVSKE:

- Br. 544 (GL) *Pange lingua* = br. 72 *Usta moja* (HCP)
 Br. 546 *Gottheit tief verborgen* (GL) = br. 55 *Klanjam ti se smjerno* (HCP)
 Br. 550 *O lieber Jesu* (GL) = br. 59 *Na Isusov se spomen sam* (HCP)

MARIJANSKE:

Br. 594 *Maria dich lieben* (GL) = *Danak svaki (Omni die)* (Sve starije pjesmarice)

ZA KRŠTENJE:

Br. 951 (GL) *Fest soll mein Taufbund* = *Čvrst stoj mi krsni zavjete* (Sve starije pjesmarice)

Pažljivom usporedbom drugih naših i njemačkih pjesmarica našla bi se još po koja pjesma, koja je kod nas prevedena i proširena u narodu, ili ima slično porijeklo kao i njemačka pjesma (npr. *Lobe den Herrn* etc.).

SAŽETAK:

Nekoliko naših starih popjevaka iz *Cithare octochorde* (*Patris sapientia*, tj. *Narode moj ljubljani, Isus je uskrsnuo, Gospodin slavno uskrsnu, Uskrsnu Isus doista*) imaju zajedničko porijeklo s njemačkim koralima. To dokazuje da su se i naše varijante razvile iz zajedničkog evropskog muzičkog blaga, koje svoje porijeklo vuče iz srednjovjekovne himnologije. Usporedbom tih i ostalih sličnih pjesama iz *Gottesloba* i *Hrvatske crkvene pjesmarice* može se naći zajednički repertoar napjeva za sva crkvena doba i zajednička koralna misa, što znatno olakšava muzičko oblikovanje dvojezične liturgije.

LITERATURA:

V. Bäumker: *Das kath. deutsche Kirchenlied in seinen Singweisen*, Freiburg i/Br., 1883—1911.
Cithara octochorda I., II., III.
 Hrvatska crkvena pjesmarica, Zagreb, 1976.
 Virgini Matri, Zagreb

ZUSAMMENFASSUNG

Manche unserer alten Kirchenlieder aus *Cithara octochorda* (*Patris sapientia*, d. i. *Mein vielgeliebter Volk; Jesus ist auferstanden; Der Herr ist glorreich auferstanden; Wahrlich, Jesus ist auferstanden*), haben ihren gemeinsamen Ursprung mit den deutschen Choralgesängen. Das ist ein Beweis dafür, dass sich auch unsere Variationen aus dem gemeinsamen europäischen Gesanggut entwickelt haben, welche ihre Wurzeln in der mittelalterlichen Hymnologie haben. Vergleicht man diese und andere ähnliche Lieder im *Gotteslob* mit dem *Kroatischen kirchlichen Gesangbuch*, kann man ein gemeinsames Repertoire der Gesänge für alle Zeiten des liturgischen Jahres, sowie die gemeinsame Choralmesse finden, was bedeutend die musikalische Gestaltung der zweisprachigen Liturgie erleichtert.